

Motion till riksdagen

1989/90:L804

av Bengt Harding Olson (fp)

Rätten till egen bild i reklam

I ett rättssamhälle måste finnas ett starkt skydd för den personliga integriteten. Detta måste gälla även rätten till egen bild.

Egenbildsrätten

Egenbildsrätten innefattar rätten att slippa dels att bli avbildad mot sin vilja och dels att få oönskad bildinformation om sig spridd, om det inte är ett oavvisligt samhällsintresse.

Denna rätt är ingående behandlad av t.f. professor Marianne Lewin vid Stockholms universitet, i en särskild skrift om oauktorerad personbilds användning i massmedia. På denna skrift grundar sig denna motion.

Bildmässigt personlighetsskydd

Anspråken på bildmässigt personlighetsskydd varierar i hög grad mellan olika människor och i skilda situationer. Många personer som blir avfotograferade eller filmade känner sig smickrade och då inte minst s.k. kändisar av rent ekonomiska skäl. Åtskilliga andra människor uppfattar det som obehagligt och känner sig utnyttjade. Vissa kan även ta skada såväl psykiskt som socialt.

Personlighetsintrång

De bildmässiga personlighetsintrången är många. Här följer axplock av inte ovanliga situationer.

- Bilder tas med teleobjektiv på "svårfångade kändisar" och publiceras i veckopress.
- Intima skvallriga reportage beledsagas av personbilder tagna vid helt andra tillfällen än skildringen avser.
- Bilder inskaffas från passbyrån av personer som inte vill ställa upp för fotografering och bildpublicering sker mot personens vilja.
- Teckningar av identifierbara personer i nedsättande/intima situationer.
- Bilder tagna för reportage i en tidning vilka senare publiceras i en annan tidning, utan vetskap eller medgivande.
- S.k. genrebilder, identifierbara personer ur tidningars arkiv, används som

illustration till tidningsreportage eller dramatiserade berättelser ur verkligheten, där bilderna inte har något att göra med handlingen.

- Personer fotograferas i nöjeslokaler, utan vetenskap, och bilderna publiceras i samband med kritiska och insinuant reportage.
- S.k. bildreportage, en sekvens bilder tagna utan vetenskap, visserligen på offentlig plats, publiceras med fingerad historia som ställer personerna i en falsk dager.
- S.k. dolda-kameran-reportage utnyttjas i TV och dokumentärfilm.
- TV-intervjuer sker på gatan varvid människor inte förstår i vilket sammanhang de skall komma att figurera i.
- Ett filmteam överrumplar personer och de så tagna bilderna används i en spel- eller dokumentärfilm.
- Bilder monteras ihop, t.ex. en känd persons huvud på en naken kropp eller en bild beskärs så att den ger intryck av en annan situation än den verkliga.
- Dåligt maskerade bilder publiceras, så att personer ändå utan svårighet kan identifieras.
- Bilder tagna mot personens önskan, eller utan vetenskap, i samband med att olyckor, vålds- eller andra brott publiceras.
- Bilder eller teckningar av misstänkta förövare av brott publiceras, där bildpubliceringen inte tjänar något försvarbart intresse.

Gällande rätt

Den svenska rättsordningen skiljer sig på ett markant sätt från utländsk rätt och ger ett avsevärt svagare skydd för personligheten. Detta gäller inte minst rätten till egen bild. Utomlands finns speciell rättslig reglering, exempelvis i Västtyskland, Österrike, Italien och Schweiz men även i Norge.

I Sverige finns inget generellt förbud mot att utnyttja personbilder utan tillstånd. Det finns visserligen pressetiska regler men dessa är inte heltäckande och det frivilliga sanktionssystemet är ineffektivt. Därför har också skyddsbehovet påtalats av bl.a. statliga utredningar.

Tilltagande problem

Moderna massmedias påverkan har aktualiserat frågorna kring personlighetsskyddet och inte minst skyddet för egen bild. Framförallt har televisionen förändrat människans bildupplevelse. Överhuvudtaget har problemen med personavbildningar i massmedia och bristande respekt för privatlivet påtagligt ökat på senare tid. Allt fler människor får finna sig i att bli bildpresenterade för en större allmänhet utan egen vetenskap och utan att kunna bedöma följderna.

Önskvärd reform

Det finns ett uttalat behov att i vårt land skapa ett legalt skydd mot åtminstone oauktoriserat offentliggörande av personbilder som inte är av oavvisligt allmänintresse. Ett sådant skydd är förhållandevis lätt att konkretisera och avgränsa och är speciellt motiverat på grund av bilders starka identifie-

rande effekt. En sådan lagstiftning får många positiva effekter. Den ger stöd för den enskildes trygghet men också möjlighet till skadestånd för den kränkte. Dessutom skulle det öka den allmänna tilltron till massmedia.

Mot. 1989/90
L804

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

att riksdagen begär att regeringen tillsätter en utredning med upp-
gift att lämna förslag till lagstiftning om rätt till egen bild.

Stockholm den 24 januari 1990

Bengt Harding Olson (fp)